

Pagant, sant Pere canta

No fa gaire (o potser ja fa molt, perquè el temps passa de pressa), Jaume Vidal i Alcover manifestava, en un article publicat en un setmanari ja desaparegut, que més que no pas els castellanismes tèmics i sintàctics el preocupaven els castellanismes paremiològics. Ens sembla que fa de mal dir quin mena de castellanismes han de preocupar més però és innegable que els paremiològics han d'ésser també motiu de la preocupació que expressava Vidal i Alcover. Avui hi ha publicistes catalans, fins i tot declaradament nacionalistes, que recorren preferentment o gairebé exclusivament a citacions, frases fetes, proverbis, sentències, referències literàries, culturals, etc., del castellà. Algunes vegades les adapten com poden al català, amb que pretenen disfressar-ne la procedència, d'altres les transcriuen literalment, sense traduir-les, amb l'única providència de fer-ho entre cometes, el gran recurs tipogràfic que ha esdevingut

Hem llegit un comentari periodístic, en una pàgina escrita en català, encapçalada amb la frase de Quevedo «Poderoso caballero es Don Dinero...». Vet aquí un exemple de castellanisme paremiològic. Com és ben sabut, Francisco de Quevedo és un dels més grans escriptors castellans de tots els temps, una il·lustre figura de valor universal que hom pot citar escrivint en qualsevol altra llengua. Però no creiem que citarne una frase com la que hem indicat, que avui ja podem considerar com una sentència popular, obeeixi al propòsit deliberat de recordar aquella figura il·lustre, o d'aduir-ne l'autoritat. Més aviat hi veiem una supeditació, obeint a la llei del mínim esforç, a un sistema paremiològic (si es vol, a un sistema de signes, de referències, de valors culturals) imposit, que ens fa oblidar el propi, el qual subministra, en aquest cas concret, una paremia o proverbi tan genial com *Pagant, sant Pere canta*.

No hem fet sinó comentar un exemple que ens ha semblat significatiu. És clar que podem citar, sempre que ens convingui, Quevedo o Cervantes, Ortega o el refranyer castellà, talment com Shakespeare o La Fontaine, els autors clàssics o els orientals. Però no ens enganyem a nosaltres mateixos: no confonguem la subordinació — sistemàtica o freqüent — a un sistema de referències estrany, que comporta l'oblit del propi, amb la universalitat.